

Evaluarea Inițială a Fezabilității și Cadrului Pragmatic al Centrului de Cultură și Artă Contemporană Universul

Luka Piskoric / Moldova Innovate, Ianuarie 2026

Despre Studiu

Această evaluare inițială a fezabilității oferă o analiză de specialitate realizată într-o etapă incipientă a proiectului Universul, având ca scop orientarea procesului de luare a deciziilor strategice în fazele inițiale ale dezvoltării sale.

Documentul identifică direcții și ipoteze preliminare, recunoscând totodată că este necesară o implicare suplimentară a părților interesate și că aspectele arhitecturale, tehnice și financiare nu sunt încă pe deplin definite.

Acest document nu are ca obiectiv finalizarea deciziilor, ci stabilirea unei baze pentru dezvoltarea ulterioară, pe măsură ce proiectul evoluează.

Fundamentul Studiului

Evaluarea este bazată pe următoarele contribuții cheie realizate la momentul actual :

- Conceptul inițial elaborat prin consultări publice (Conceptul de creare și operaționare a Centrului de Cultură și Artă Contemporană “Universul”, 2025)
- Interviuri cu potențialii Benefeciar și Parteneri ai Centrului Universul (Raport, Chișinău, August 2025), aprovizionarea a unor perspective mai profunde asupra necesităților programului
- Planuri arhitecturale, inclusiv analiza utilizării curente a spațiului de către Tipografie și chiriașii actuali, precum și identificarea spațiilor vacante pentru crearea centrului Universul.
- Analiză preliminară a strategiei și folosirii spațiului, evidențiind un model potențial al alocării spațiului prin diverse programe.

Interviuri cu potențialii Beneficiari și Parteneri

Luka Piškorič, Elena Casiadi - Innovate Moldova
pentru Ministerul Culturii Republicii Moldova

August 2025

Observații și comprehensiuni cheie

1. **Părțile interesate din domeniul cultural** → Persone foarte talentate, dar vulnerabile
(finanțare, spațiu, personal)
2. **Probleme de încredere** → Neîncredere față de guvern și față de intențiile privind Universul
3. **Domeniul Cultural vs. Industrii creative** → Divizare profundă, teamă de conviețuire impusă
4. **Piața de artă & Publicul** → Practic inexistentă, dezvoltare limitată a publicului
5. **Percepții asupra Universul** → Interes puternic, dar îngrijorări legate de accesibilitate, guvernanta și amploarea proiectului

Programe Pontențiale Identificate

1. **Ateliere pentru artiști** → individuale/partajate, la preț accesibil
2. **Ateliere Specializate** → imprimare, ceramică, experimental, educațional, “Biblioteca Obiectelor”
3. **Oficii și Coworking** → dedicate, partajate, pentru festivaluri- utilizare temporară, săli de întâlnire
4. **Spații Expoziționale** → de amploare, de tip cub alb, galeria tinerilor artiști
5. **Spații pentru Arte Teatrale** → teatre independente, centru de dans, spațiu pentru repetiții, depozit, multifuncțional - proiecții de filme, conferințe, muzică spectacole ...
6. **Facilități pentru Artiști Rezidenți** → studiouri accesibile ca preț pentru artiștii în vizită
7. **Educație și Formare Continuă** → spații dedicate pentru ateliere și săli de clasă, pentru întregul sector și toate generațiile
8. **Spațiul Comunitar** → “salonul” centrului, băuturi și mâncare la preț accesibil
9. **Facilități Comerciale** → hostel, evenimente, “museum shop”, oportunități de angajare paralelă pentru artiști

Piloanele Programului

1. Activități artistice
și culturale

2. Expoziții,
Spectacole/Performanțe
și Evenimente

3. Activități
educaționale și de
dezvoltare a
capacităților

4. Activități
orientate spre
implicarea
comunității

5. Consolidarea
publicului,
Internționalizarea și
Sustenabilitatea

Cartografierea Arhitecturală Inițială

Architectul Dumitru Carbuni, Innovate Moldova, Octombrie 2025

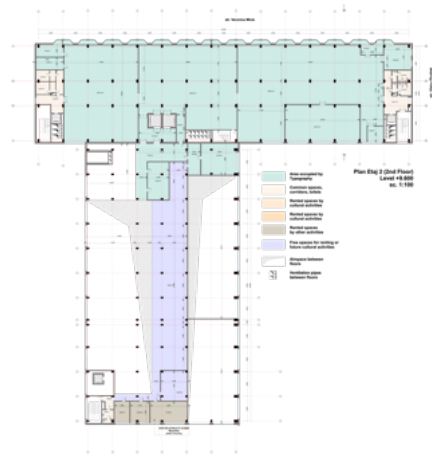
1.

2.

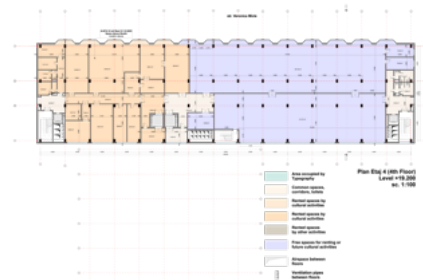
3.

4.

5.

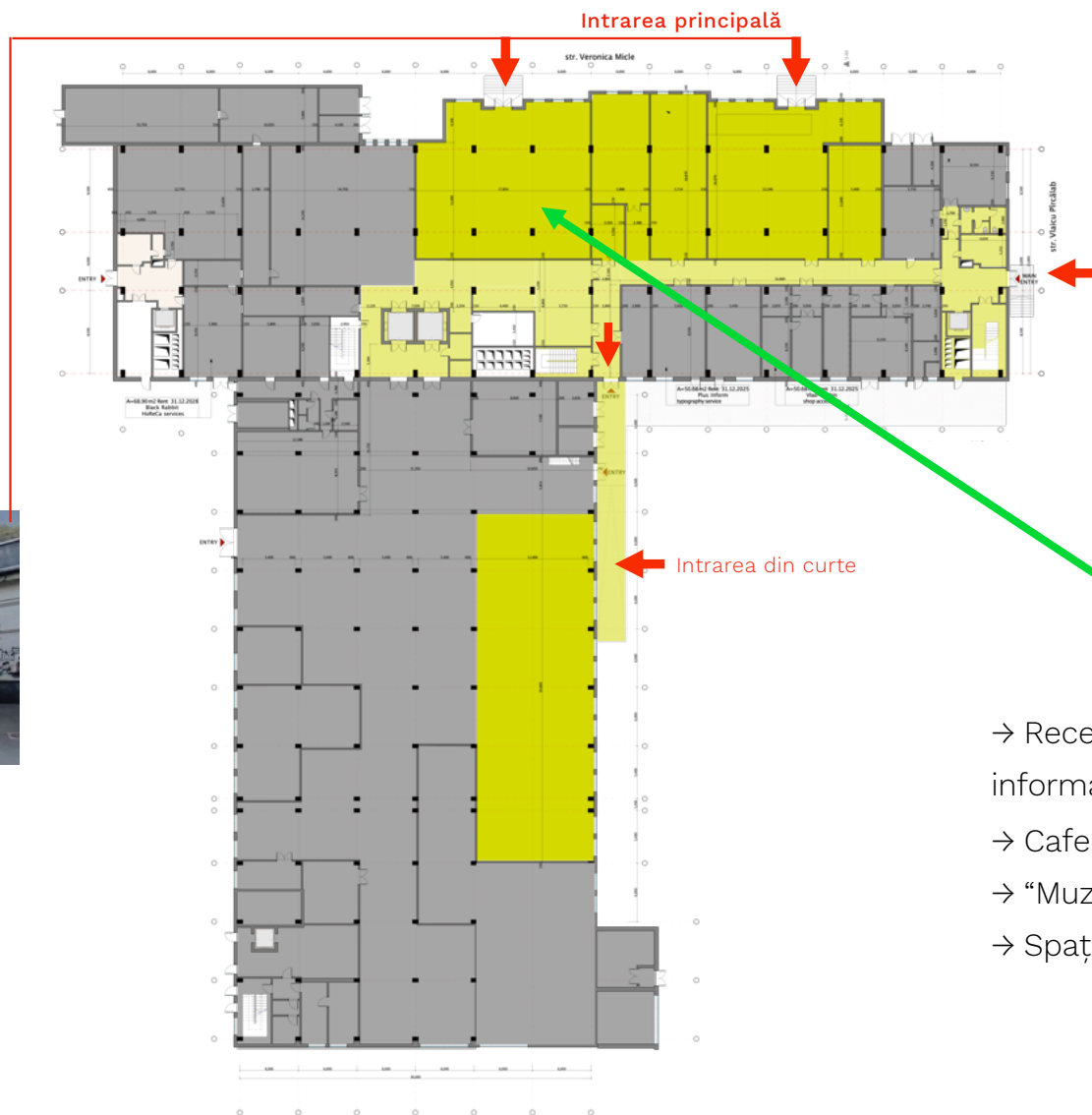

6.

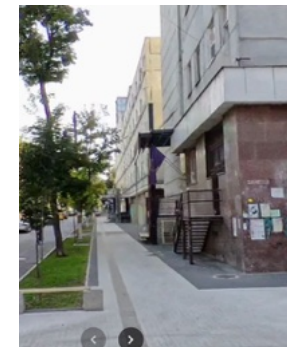

Etajul 1

- Universul
- Spațiu comun
- Tipografia și alții

Intrarea laterală

- Recepție / Punctul de informare/bilete
- Cafenea
- "Muzeu"/ Magazin de Artă
- Spațiu pentru expoziții temporare

Recepția și Centrul de informare care oferă orientare, informații despre evenimente și vinde bilete. Sprijină atât vizitatorii, cât și rezidenții Centrului Universul, furnizând detalii despre programele interne, precum și despre activitățile culturale din tot Chișinăul. Funcționează ca principalul punct de acces și nod de comunicare în cadrul clădirii.

Cafeneaua situată la intrarea principală, conectată direct la Centrul de Informare și Magazinul de Artă, va servi drept spațiu pentru socializare atât pentru vizitatori așa și pentru rezidenți, oferind cafea, băuturi și gustări, și fiind, astfel, o arie informală pentru întâlniri și întrevederi.

Magazinul de artă – o selecție atent curatoriată de cărți, obiecte de design, materiale artistice, ediții tipărite și produse realizate local de comunitatea Universul și de scena culturală și creativă mai largă din Chișinău. Funcționează atât ca punct de vânzare pentru public, cât și ca vitrină a producției artistice și creative contemporane din Moldova.

Spații pentru expoziții temporare – o formulă flexibilă pentru entitățile localizate la parter, adaptate pentru utilizare de către artiști, producători și inițiative culturale, pe timp limitat. Spațiile sunt menite pentru expoziții temporare, târguri, prezentări de proiect, oferind vizibilitate creatorilor emergenți și încurajând fluxul inercial al Centrului Universul cu rezidenții și publicul.

CC Oosterdok, Amsterdam
Photo: Stijn Braas

CC Oosterdok, Amsterdam
Source: Amsterdam Wonderland

Louisiana Store
Photo: Kim Hansen
Credit: Louisiana Museum of Modern Art

Baccarat "Blue Topaz, Milan Design Week
Photo: Andrea Martiradonna

Zona de intrare și Centrul pentru Vizitatori

Utilizatori Țintă

- Publicul general și consumatorii de cultură
- Vizitatorii evenimentelor și expozițiilor
- Turiști și vizitatori noi
- Artiști și profesioniști din comunitatea Universul
- Artiști tineri și emergenți
- Organizații culturale și partenerii
- Tineretul și studenții

Programme Components

1. Centru de informare / Recepție
2. Magazinul Muzeului/ Magazinul de artă și design
3. Magazine pop- up / Spații mici pentru galerie
4. Cafenea (HORECA operator)

Revenue Sources

- Chirie Cafenea (HORECA operator)
- Chirie sau cota de venit de la magazinele pop -up
- Taxe de închiriere și comisioane de la spațiile pop-up
- Comisioane de la vânzări de bilete și alte servicii

Model operațional

Universul gestionează Centrul de Informare, spațiile pop-up și întreaga curatoriere a zonei de intrare. Cafeneaua și magazinul de artă sunt operate de parteneri externi selectați prin apeluri deschise, având obligații contractuale de a include produse realizate de comunitate și de a respecta principiile de accesibilitate și taxare corectă. Un mic consiliu curatorial sprijină selecția și curatorierea transparentă.

Sustenabilitate financiară

Zona de intrare este estimată se propune să fie una dintre principalele surse de venit al Centrului Universul. Cu costuri operaționale relativ scăzute și mai multe fluxuri de venit bazate pe chirii și comisioane, se preconizează că va atinge o performanță stabilă încă de la început. Dincolo de venitul direct, valoarea sa strategică constă în dezvoltarea publicului, vizibilitatea pentru artiști și promovarea programelor Centrului Universul, precum și a altor oferte culturale din Chișinău.

Etajul 2

- Universul
- Sapţiu comun
- Tipografia şi alţii

- 4-5 ateliere de producţie
- Oficii administrative

Ateliere de Producție Specializată

Atelierele de producție specializate oferă facilități accesibile comune pentru producția de artă care necesită condiții tehnice sau echipamente specifice. Funcționând ca o resursă comună în cadrul Centrului Universul, aceste spații sprijină munca profesională, experimentarea și dezvoltarea competențelor, iar accesul este gestionat prin reguli clare de utilizare, sisteme de programare și criterii transparente pentru a asigura o utilizare echitabilă și eficientă de către comunitatea creativă.

Atelier de producție specializat 1

Studiou de tipografie

Un atelier specializat, echipat pentru tehnici profesionale de tipografie, inclusiv serigrafie, litografie, intaglio și tipografie risografică. Laboratorul acoperă o lacună importantă în infrastructura artistică a Moldovei, permițând producția de artă de înaltă calitate și sprijinind crearea de ediții accesibile. De asemenea, poate include facilități de tipărire foto de calitate expozițională, deservind fotografi și instituții culturale implicate în producția de expoziții.

MGLC Printing Studio, Photos: Urška Boljkovac, MGLC Archive

Atelier de producție specializat 2

Atelier de Ceramică

Spațiu de lucru profesional pentru creație și experimentare în domeniul ceramicii, echipat pentru întregul proces, de la pregătirea și modelarea argilei până la glazurare și ardere în cuptor. Laboratorul susține atât practicile tradiționale, cât și cele contemporane, oferind unelte, roți și cuptoare potrivite pentru artiști, designeri și meșteșugari. Acesta permite producția la scară mică, prototiparea și cercetarea în domeniul designului bazat pe materiale și al artelor vizuale.

Delavnica Levo and @_tkrna

Ateliere de Producție Specializată

Atelier de producție specializată 3 **Studiou de Fotografie**

Un studiou foto profesional dotat cu iluminare reglabilă, fundaluri și infrastructură tehnică de bază pentru fotografie artistică, de portret și documentară. Conceput ca un spațiu comun, care poate fi utilizat de mai mulți fotografi, artiști și echipe de proiect în scopuri de producție, arhivare și promovare. Studioul răspunde atât nevoilor fotografiei artistice și comerciale din cadrul comunității Universul.

Photo: Hc Digital

Atelier de producție specializată 4 **Atelier de meșteșugărit**

Un spațiu de lucru comun dedicat practicilor de meșteșug, atât tradiționale, cât și contemporane. Dotat pentru lucrul cu materiale diverse — precum textilele, hârtia sau obiectele de mici dimensiuni — spațiul oferă sprijin artiștilor, designerilor și artizanilor în dezvoltarea de prototipuri, serii realizate manual și proiecte experimentale. Laboratorul încurajează colaborarea interdisciplinară și susține meșteșugul ca parte vie și relevantă a producției creative contemporane.

Photo: Primož Lukežič / Tourism Ljubljana

Atelier de producție specializată 5 **Maker Lab / Hacker Space**

Un atelier flexibil dedicat experimentării în domeniul electronicii, producției digitale și tehnologiilor emergente. Dotat pentru imprimare 3D, robotică de bază, realizarea de circuite și prototipare la scară mică, spațiul se propune artiștilor, designerilor și tehnologilor interesați de intersecțiile între artă, știință și inovație. Atelierul susține cultura re-utilizării, colaborarea open-source și practici experimentale precum biohacking-ul și dezvoltarea de media interactive.

Ateliere de Producție Specializată

Atelier de producție specializată 6 **Laborator de Bijuterii**

Un atelier specializat, echipat pentru design de bijuterie, prelucrarea metalului și realizarea de obiecte la scară mică. Oferă unelte pentru tăiere, lipire prin sudure, lustruire, turnare și asamblare a metalului și a materialelor mixte. Laboratorul susține atât meșteșugul tradițional, cât și abordările experimentale contemporane, punând la dispoziția artiștilor și designerilor un mediu profesional pentru realizarea de prototipuri, bijuterie de autor și ediții limitate.

Jewellery Lab @ Center ROG

Atelier de producție specializată 7 **Atelier de Tâmplărie**

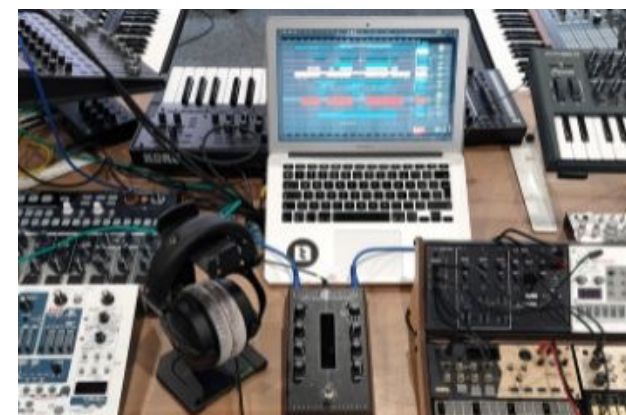
Un atelier dedicat prelucrării și finisajului lemnului, pentru artiști, designeri și creatori independenți care realizează sculpturi, instalații, prototipuri și elemente de mobilier. Spațiul îmbină meșteșugul tradițional cu abordările experimentale contemporane și pune la dispoziție unelte și utilaje profesionale necesare atât pentru producția creativă, cât și pentru pregătirea lucrărilor destinate expunerii.

Woodworking Lab @ ROG Center

“Biblioteca Obiectelor”

Un centru comun de resurse, care oferă acces la instrumente, echipamente și materiale de producție artistică. Colecția include obiecte precum camere foto, scanere, imprimante, șevalete și alte unelte de producție, care pot fi împrumutate la nevoie. Creat pentru a promova accesibilitatea și sustenabilitatea în cadrul activității artistice. Centrul funcționează după un model de tip „împrumut și contribuție”, încurajând utilizatorii să împărtășească resurse și să sprijine schimbul reciproc în cadrul comunității creative - Universul.

Center for Biological Diversity Tuscon

Ateliere de Producție Specializată

Utilizatori Țintă	Componente de Program	Surse de venit
- Comunitatea Universul (rezidenți, colaboratori, echipe de proiect) - Artiști, designeri, creativi - Studenți artiști emergenți și amatori - Utilizatori/ clienți externi	- Studiou de Tipografie - Atelier de Ceramică - Studiou de Fotografie - Atelier de meșteșugărit - Laborator pentru creatori și bibliotecă de obiecte - Laborator de Bijuterii - Atelier de Tâmplarie - Studiou de înregistrare	- Abonamente și Taxe de acces la studio-uri - Vânză, producție de servicii și materiale - Taxe de Participare la ateliere, cursuri și masterclasuri - Proiecte finanțate de donatori și de Uniunea Europeană - Comisioane din vânzarea de ediții, printuri, ceramică și prototipuri - Taxe percepute de la clienți instituționali și comerciali externi

Model Operațional

Sunt prevăzute trei modele operaționale, care permit flexibilitate în funcție de capacitate, expertiză și cerere:

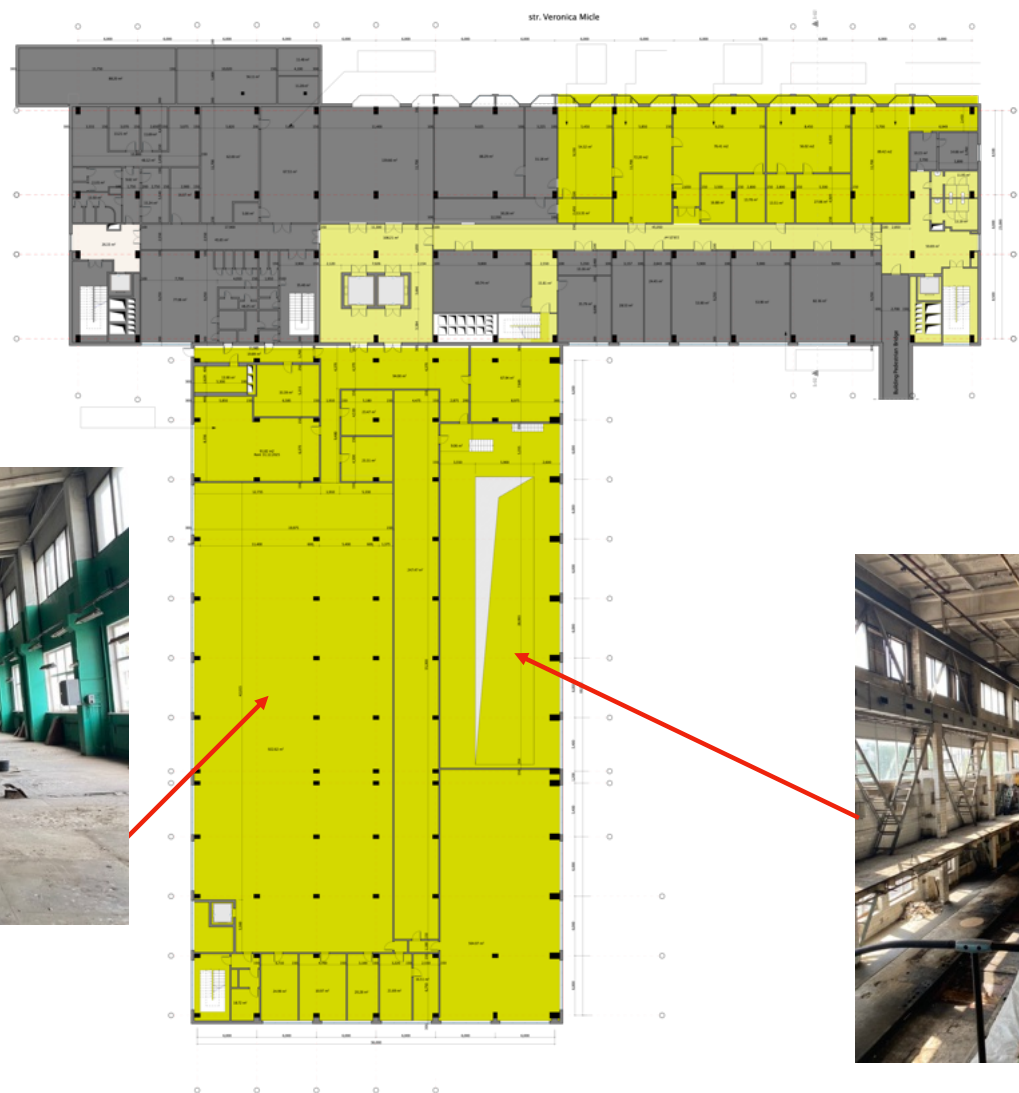
- Laboratoare gestionate de Universul – Universul se ocupă de personal, programe și acces.
- Model mixt – Unele laboratoare sunt gestionate de Universul, altele de parteneri specializați (artiști, colective, ONG-uri).
- Laboratoare operate de parteneri – Laboratoarele sunt gestionate de operatori independenți, Universul asigurând coordonarea, standardele și serviciile comune.

Sustenabilitate financiară

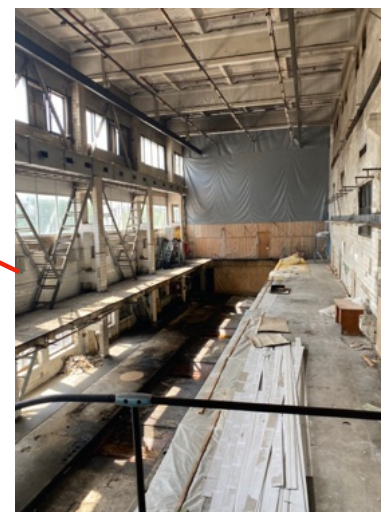
Spațiile specializate de producție nu sunt concepute ca servicii cu profit ridicat, ci ca infrastructură esențială pentru producția culturală. Se estimează că vor funcționa la un nivel de echilibru sau ușor pozitiv, susținute printr-un mix de abonamente, servicii, ateliere, comisioane și finanțări de proiecte. Se preconizează o perioadă de stabilizare de până la trei ani înainte de atingerea capacității operaționale complete și generarea unui surplus moderat.

Etajul 2 - Anexa

- Universull
- Spații comune
- Tipografia și alții

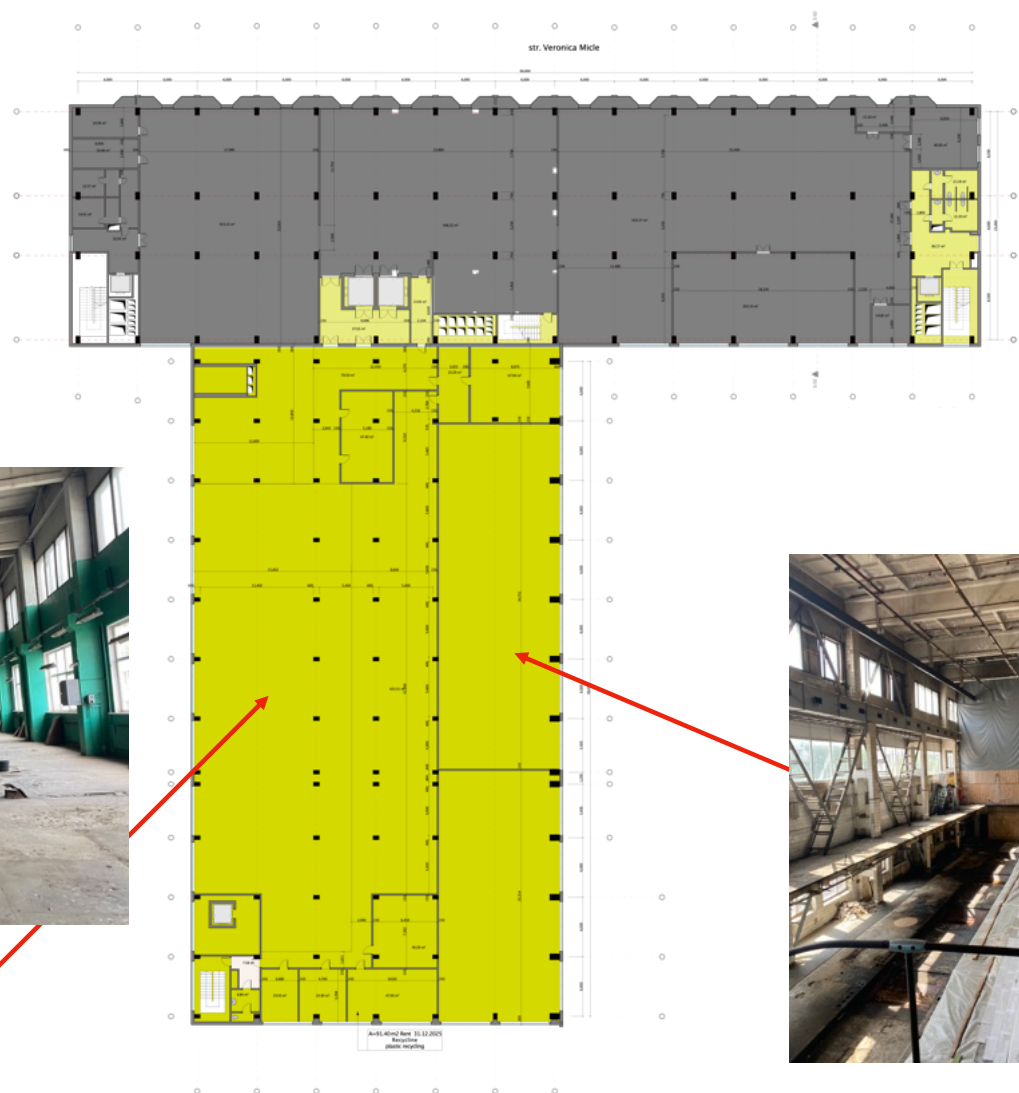
→ Sala de Spectacole și
Evenimente/ Culise, Spații
pentru repetetii, ...

→ Foaier, Bar, Garderobă
→ Spații pentru expoziții

Etajul 3 - Anexa

- Universul
- Spațiu comun
- Tipografia și alții

→ Sala de Spectacole și Evenimente/ Culise, Spații pentru repetiții, ...

→ Foaier, Bar, Garderobă
→ Spații pentru expoziții

Foaier, bar, garderobă

Zonă de intrare și întâlniri care deservește sala de spectacole și spațiile expoziționale. Funcționează ca un foaier primitiv, unde vizitatorii se adună înainte și după evenimente. Barul integrat este operativ pe durata evenimentelor. Spațiul acționează ca o zonă de legătură între programele publice și activitățile artistice din cadrul Centrului Universul.

Spațiu Expozițional

O zonă flexibilă de galerie, care poate funcționa ca un spațiu unic mai larg sau poate fi împărțită în zone mai mici. Este concepută pentru a găzdui expoziții organizate de artiștii și producătorii rezidenți, precum și de colaboratori locali și internaționali. Spațiile susțin un program diversificat de prezentări de artă vizuală, instalații și proiecte curatoriale, reprezentând un punct de legătură esențial între comunitatea creativă Universul și scena culturală mai largă.

Spațiile expoziționale constituie un pilon central al Centrului Universul, răspunzând unei nevoi larg recunoscute: lipsa în Chișinău a unor spații expoziționale de mari dimensiuni, echipate tehnic și gestionate profesional. Universul oferă oportunitatea de a găzdui expoziții ambițioase de artă contemporană: de la expoziții solo, până la proiecte mari, multidisciplinare și internaționale, susținând totodată artiști emergenți, excelența curatorială și integrarea strânsă cu programele de producție, rezidențe și educație.

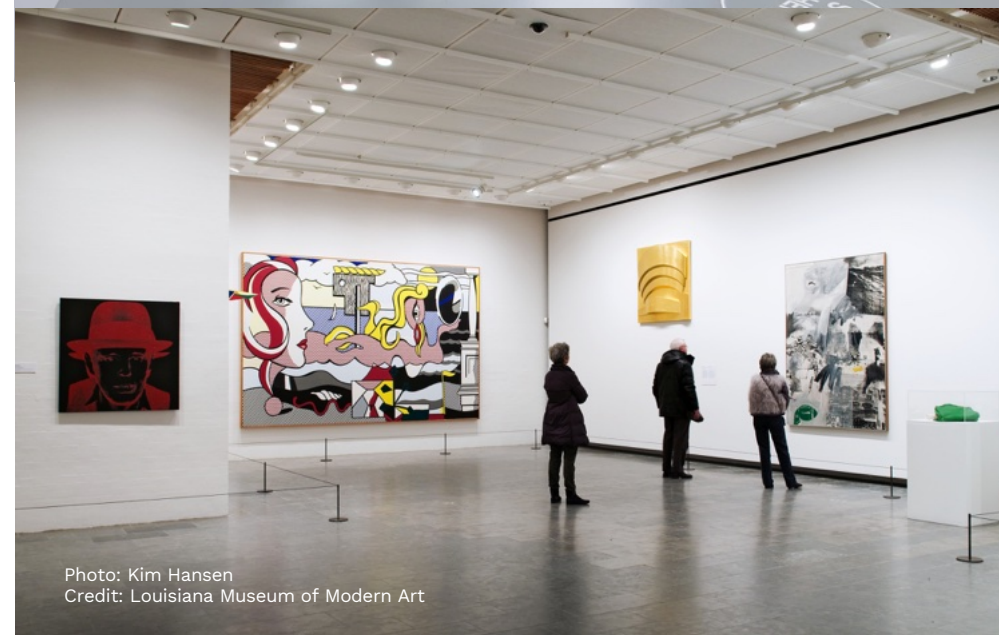

Photo: Kim Hansen
Credit: Louisiana Museum of Modern Art

Spațiu Expozițional

Utilizatori Țintă

- Artiști vizuali (locali și internaționali)
- Curatori (independenți, din cadrul instituțiilor și emergenți)
- Artiști și colective în rezidență
- Artiști multimedia și creativi interdisciplinari
- Galerii și spații de artă independente
- Instituții culturale, ambasade parteneri
- Studenți, școli de artă
- Publicul larg, familii tineretului și seniorii
- Festivaluri și bienale

Componente de Program

- Spațiu expozițional flexibil, care poate funcționa ca o sală mare unică sau spațiu segmentat, pentru a găzdui una sau mai multe expoziții paralele, susținând o gamă variată de formate artistice.

Surse de Venit

- Co-finanțare oferită de ambasade, instituții de cultură și fundații
- Expoziții colaborative finanțate de UE(ex: Europa Creativă)
- Sponsorizări pentru expoziții majore
- Chiria spațiilor delimitate de către proiecte în parteneriat
- Vânzarea билетelor pentru expoziții și evenimente speciale
- Ateliere tururi ghidate, activități educaționale
- Vânzarea publicațiilor la Magazinul de Artă

Modelul Operațional

Universul gestionează spațiile expoziționale, bugetele, producția tehnică și experiența vizitatorilor. Conținutul expozițional este co-creat prin intermediul unui Consiliu al Programului Expozițional, format din producători culturali locali selectați prin apel deschis, inclusiv curatori emergenți. Pentru a asigura coerența și calitatea artistică, este numit un Curator Șef / Director Artistic pe o perioadă determinată, funcție care poate fi delegată unei instituții externe cu experiență, precum Centrul de Artă Contemporană Chișinău.

Sustenabilitatea Financiară

Spațiile expoziționale sunt orientate spre misiunea comunitară și artistică și nu sunt concepute ca centre de profit. Se estimează că vor funcționa la nivel de echilibru sau cu subvenție parțială, fiind susținute prin co-producții, finanțări UE și parteneriate. Valoarea lor principală constă în dezvoltarea publicului, vizibilitatea internațională, consolidarea sectorului și sporirea atractivității generale a Universului.

Sala de Spectacole și Evenimente

O sală multifuncțională concepută pentru spectacole de teatru și dans, concerte, proiecții de film, conferințe și ceremonii. Spațiul este gândit ca un mediu flexibil tip „black-box”, permițând diferite configurații de scenă și public. Include zone dedicate pentru culise, sală de repetiții și depozitare, sprijinind fluxurile profesionale de producție. Echipată cu tratamente acustice adecvate, iluminat și infrastructură tehnică corespunzătoare, sala servește ca principală locație Universul pentru evenimente publice și performanțe interdisciplinare.

Spațiile pentru spectacole și evenimente răspund unei nevoi clar identificate: lipsa în Chișinău a unor locații accesibile financiar și tehnic, adecvate pentru spectacole de teatru independente și evenimente culturale. Programul contribuie la consolidarea ecosistemului artelor teatrale, poziționând Universul ca o platformă cheie pentru evenimente culturale de înaltă calitate.

Spectacole și Evenimente

Utilizatori Țintă

- Companii de producție teatrală independente
- Colective de dans și coreografi
- trupe muzicale
- Artiști interdisciplinari și multimedia
- Festivaluri și organizatori în domeniul cinematografului
- ONG-uri de cultură, producătorii independenți
- Organizatori de evenimente și conferințe
- Instituții partener guvernamentale și internaționale

Componente de Program

1. **Sală multifuncțională pentru spectacole** – spațiu flexibil tip „black-box” pentru reprezentații, concerte, proiecții, expoziții și conferințe
2. **Facilități pentru culise** – vestiare, toalete, dușuri, spații pentru pregătire, și acces tehnic
3. **Spații de suport** (în funcție de fezabilitatea arhitecturală): sală de repetiții, depozit pentru scenografie și echipamente, camere tehnice, birouri mici
4. **Spații pentru evenimente de scară mică** sau spații specializate de producție

Surse de venit

- Taxe de închiriere a sălii de spectacole, repetiții și evenimente
- Împărțirea veniturilor din bilete cu producătorii
- Închirieri pentru conferințe și evenimente corporative
- Servicii de producție și tehnice (sunet, iluminat, proiecție)
- Venituri indirecte prin cafenea, magazin și creșterea numărului de vizitatori ai centrului

Modelul Operațional

Universul gestionează locația, infrastructura tehnică, programarea și respectarea normelor de siguranță. Întregul program artistic și cultural este curat și implementat independent de producători, organizații și colective externe.

Sustenabilitate Financiară

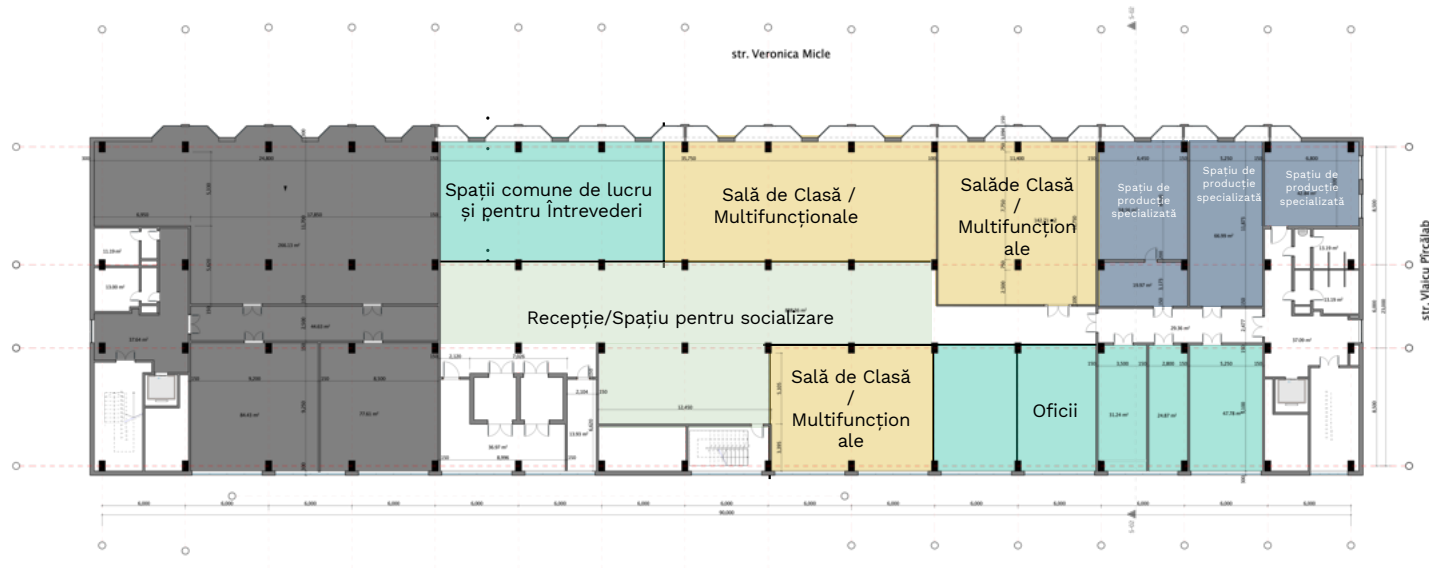
Sala de spectacole reprezintă unul dintre cele mai importante potențiale surse de venit pentru Universul. După o perioadă inițială (anii 1–2), se estimează că va ajunge la nivel de echilibru financiar și va genera surplus pe termen mediu, menținând în același timp accesul accesibil pentru producătorii culturali independenți. Dincolo de venituri, sala crește semnificativ vizibilitatea Universul, audiența și impactul cultural.

Etajul 4

- Universul
- Spații comune
- Tipografia și ații

Etajul 4

- 3 Spații de producție specializată
- 5 Birouri
- Spații pentru întâlniri și spații comune de lucru
- 3 Săli de clasă/ spații multifuncționale
- Recepție/ Spațiul pentru socializare

Birouri și spații de lucru comune pentru profesioniști culturali

Un ansamblu de birouri conceput pentru a găzdui ONG-uri culturale, producători, precum și organizații de suport, cum este Biroul Europa Creativă.

Spațiul de lucru comun oferă birouri flexibile pentru profesioniști și organizații independente care nu au oficii permanente, promovând colaborarea și schimbul în cadrul comunității. Sunt disponibile săli de întâlniri de echipă, sesiuni de mentorat și conferințe online. Programul oferă spații de lucru accesibile, stabile și flexibile pentru organizații culturale, profesioniști independenți și echipe care lucrează pe proiecte. Acesta răspunde unei nevoi clar identificate pentru birouri pe termen lung, birouri partajate și săli de întâlnire care susțin activități administrative, organizatorice și de dezvoltare a proiectelor, consolidând totodată colaborarea, schimbul de cunoștințe și rolul Centrului Universul ca hub central pentru activitatea culturală.

Switchboard Studios - Jan Kattein Architects

DORADO Creative Factory - Stratosferica

Birouri și Spații de Lucru Comune pentru Profesioniști Culturali

Utilizatori Țintă

- Organizații de cultură, ONG-uri
- Producători, curatori, manageri de proiecte
- Festivaluri și organizatori de evenimente
- Freelanceri și profesioniști culturali independenți
- Artiști rezidenți care necesită spații de tip birou
- Proiecte internaționale în vizită
- Studenți și activiști culturali începători

Componente de program

1. Birouri private (închiriere pe termen lung) – destinate organizațiilor culturale, caselor de producție și asociațiilor.
2. Spațiu de lucru comun / coworking – acces flexibil la birouri pentru freelanceri, echipe mici și proiecte aflate la început de dezvoltare.
3. Săli de întâlniri – spații mici de colaborare pentru ședințe, dezvoltarea proiectelor și ateliere.

Surse de venit

- Chirie lunară pentru birou (sub nivelul pieței, subvenționată pentru ONG-urile culturale)
- Abonamente coworking (zilnic, lunar, flexibil)
- Închiriere săli de întâlniri
- Parteneriate cu programe și instituții internaționale (ex: Europa Creativă)

Modelul Operațional

Alocarea se face prin apeluri deschise, criterii transparente și cu prioritate pentru organizațiile care operează în condiții precare.

Universul gestionează închirierile, contractele, accesul, întreținerea și abonamentele de coworking.

Organizațiile culturale și profesioniștii contribuie la activități comunitare, sprijin între colegi și inițiative de dezvoltare a capacității.

Sustenabilitate Financiară

Se estimează că birourile și spațiile de lucru comune vor fi componente stabile generatoare de venit pentru Universul. Având costuri operaționale relativ scăzute și cerere ridicată, programul ar urma să își acopere cheltuielile de funcționare până la sfârșitul primului an.

Săli de Clasă și Spații Multifuncționale

Trei săli flexibile, concepute pentru a găzdui programele educaționale și publice ale Universului. Un studio este echipat pentru activități, precum pictură și ateliere practice, fiind potrivit pentru toate grupele de vârstă. Celelalte două săli sunt adaptabile pentru prelegeri, seminare și conferințe mai mici, precum și pentru ateliere, întâlniri comunitare și expoziții temporare. Împreună, ele formează o platformă centrală pentru învățare, schimb de experiență și participare în cadrul centrului.

Educația și dezvoltarea de competențe constituie un pilon de bază al misiunii Centrului Universul, răspunzând unei nevoi larg recunoscute: lipsa oportunităților accesibile de învățare, formare profesională și dezvoltare a sectorului cultural în Moldova. Universul este conceput ca un spațiu de învățare continuă, interdisciplinară și pe tot parcursul vieții, oferind atât formate educaționale pe termen scurt, cât și pe termen lung, care dezvoltă competențe, revitalizează discipline puțin reprezentate și consolidează sectorul cultural la nivel local și internațional.

Program de Educație și Dezvoltare a Competențelor

Utilizatori țintă	Componente de Program	Surse de venit
• Copii și tineri • Studenți, absolvenți recenți, noii șucrători de cultură • Artiști și designeri • Ațti profesioniști din domeniile cultural și creativ • Adulți care caută oportunități de formare continuă • Seniorii (Universitate pentrua a treia vârstă, U3A) • Școli, universități ONG-uri și instituții culturale	1. Ateliere și masterclasuri pe timp scurt 2. Ateliere și masterclasuri pe timp îndelungat (6+ luni) 3. Școli în vizită, laboratoare pentru tineret, activități extracurriculare 4. Universitate pentrua a treia vârstă(U3A) 5. Prelegeri publice, lecturi și schimb de cunoștință 6. Centru de informare și suport	• Taxă pentru atelier și masterclasuri • Taxe de studii pentru programele educaționale pe termen lung • Taxe pentru vizite de grup externe (școli, instituții) • Închirierea spațiilor și parteneri externi • Granturi și finanțări de la donatori (Europa Creativă, Ministerul Culturii, fundații internaționale)

Modelul operational

Acest program funcționează printr-un model deco-guvernanta, combinând coordonarea spațială, curatorierea strategică și implementarea distribuită.

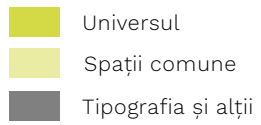
Universul se ocupă de alocarea spațiilor, programarea activităților și coordonarea operațională.

- Programul este curatoriat și supravegheat de un consiliu format din părți interesate, rezidenți și organizații partenere.
- Activitățile educaționale sunt realizate de un mix de organizații locale, rezidenți Universul și practicieni invitați.
- Accesul este asidurat prin criterii transparente si tarificare pe niveluri

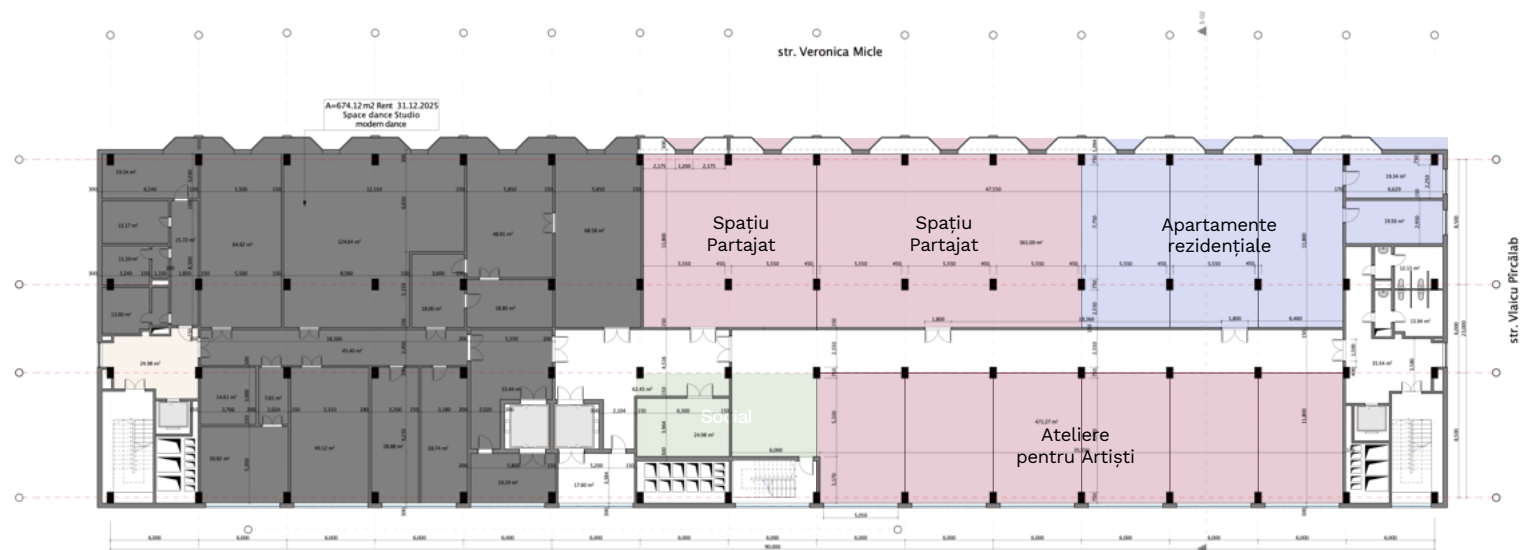
Sustenabilitate Financiară

Programele educaționale nu sunt orientate în primul rând spre profit, dar au un potențial ridicat de recuperare a costurilor. În timp ce multe activități (pentru tineri, dezvoltarea sectorului, U3A) rămân subvenționate datorită misiunii lor publice, se preconizează că o combinație de taxe, parteneriate și finanțări externe va acoperi costurile operaționale și va asigura sustenabilitatea pe termen lung.

Etajul 5

Etajul 5

- 3 Apartamente rezidențiale (3-10 vizitatori)
- 2 Spații partajate pentru artiști (până la 16 artiști)
- 6 Ateliere pentru Artiști (6 - 18 artiști)

Ateliere pentru Artiști

Ateliere individuale și comune, concepute pentru unul sau mai mulți artiști, oferind spații de lucru private sau semi-private pentru pictură, sculptură și alte practici de artă vizuală. Echipate pentru utilizare pe termen mediu și închiriate pentru perioade definite, studiourile sprijină producția artistică concentrată și experimentarea, menținând în același timp apropierea de facilitățile comune și de comunitatea creativă extinsă din Universul.

Atelierele pentru artiști răspund unei nevoi clar identificate: oferirea unor condiții de lucru stabile, accesibile și profesionale pentru artiști care în prezent lucrează în spații precare sau improvizate. Programul include și inițiative de sprijin, menite să reducă precaritatea, să consolideze practicile artistice și să construiască o comunitate artistică puternică în cadrul Universul.

Ateliere pentru Artiști

Utilizatori țintă

- Artiști vizuali, multimedia și digitali, sculptori/ instalații/obiect, fotografi și meșteșugari
- Studenți, absolvenți recenti, artiști emergenți (grup de prioritate)
- Artiști internaționali în vizită (prin program rezidențial)

Componente de Program

- **Ateliere individuale (pe termen lung, pentru indivizi sau colective)**
- **Spații partajate** (accesibile ca preț, pentru mai mulți utilizatori ,în particular, artiști emergenți)
- **Studiouri pentru proiecte, pe timp scrut** (pentru necesități de producție temporare)
- **Program de Sprijin pentru Artiști și Dezvoltare Profesională** (competențe, mentorat, granturi, oportunități internaționale, expoziții și vânzări)
- **Spațiul de Galerie gestionat de artiști**

Surse de venit

- Chirii accesibile și reduse pentru ateliere (doar servicii comunale pentru artiști tineri)
- Taxe pentru utilizarea pe termen scurt pe bază de proiect a studiourilor
- Ateliere oferite de artiști rezidenți
- Comisioane de la vânzări de obiecte de artă
- Granturi pentru Programul de Sprijin și Dezvoltare Profesională a Artiștilor

Model operațional

Programul Ateliere pentru Artiști este gestionat în parteneriat cu Universul, o organizație culturală locală selectată și comunitatea artistică.

- **Universul aprovizionează spații și supravegherea strategică**
- **Organizația culturală locală** gestionează studiourile și procesul de alocare și implementează Programul de Sprijin și Dezvoltare Profesională pentru Artiști, acționând ca principal beneficiar eligibil pentru finanțări naționale și europene.
- **Artiștii participă la gestionarea comunității**

Gevernanța se produce în baza de aplicații deschise și transparență.

Sustenabilitate financiară

Atelierele pentru artiști nu sunt orientate spre profit și trebuie să rămână accesibile. Cu sprijin din parteneriate internaționale, granturi și venituri suplimentare ale Universul, se estimează că programul va funcționa la nivel de echilibru sau aproape de acesta încă de la început. Pe termen lung, venituri modeste, dar stabile din chirii vor acoperi costurile operaționale.

Apartamente Rezidențiale

Rezidențele artistice Universul reprezintă un program internațional esențial pentru susținerea creației artistice, schimbului de cunoștințe și dezvoltării profesionale. Programul constă din pe trei apartamente de rezidență, care împreună pot găzdui între 3 și 10 participanți, oferind condiții de trai și de lucru pentru artiști și profesioniști culturali din străinătate și din întreaga Moldovă. Obiectivele principale sunt consolidarea colaborării internaționale, aducerea de noi cunoștințe și practici în contextul local și conectarea Universului la rețele culturale europene și globale.

Programul pentru artiști rezidenți la MuseumsQuartier din Vienna

Petersburg Art Space (PAS) din Berlin

Program Rezidențial

Utilizatori țintă	Componente de program	Surse de Venit
• Artiști și profesioniști internaționali în domeniul culturii • Artiști și profesioniști locali din domeniul culturii (din afara Chișinăului și din Diasporă) • Producători culturali locali și organizatori de evenimente care găzduiesc sau colaborează cu rezidenții • Deschis unei game largi de discipline artistice (nu se limitează la artele vizuale) • „Turiști culturali” ai Chișinăului	1. Rezidență de lungă durată (4–12 săptămâni) 2. Rezidență de scurtă durată (de la câteva zile la 2 săptămâni) 3. “Locatari Alternativi” predominant vizitatori culturali pe perioade de activitate scăzută, pentru suplinirea veniturilor și asigurarea sustenabilității programului	• Granturi și finanțări pe proiect (Europa Creativă, ambasade, fundații) • Taxe de la parteneri instituționali locali și internaționali • “Locatari Alternativi” rate comerciale în perioade de activitate scăzută)

Model operațional

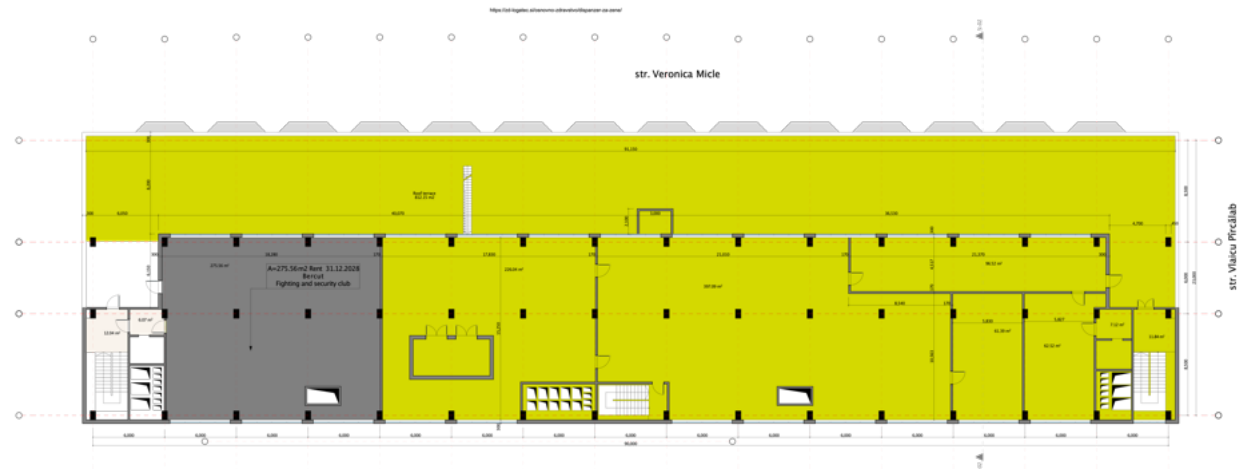
Programul de rezidență ar fi gestionat de o organizație locală selectată, cu rețele internaționale puternice și experiență în administrarea rezidențelor și finanțarea internațională. Universul ar asigura spațiile și supravegherea strategică, în timp ce operatorul ar implementa programul și ar coordona participarea la apeluri internaționale deschise.

Sustenabilitate financiară

Programul de rezidență nu este orientat spre profit și este conceput să funcționeze aproape la nivel de echilibru financiar, printr-o combinație de parteneriate internaționale, finanțări UE și de la donatori, contribuții instituționale și venituri provenite din „Locatari Alternativi”. Valoarea sa principală constă în impactul cultural pe termen lung, vizibilitatea internațională și dezvoltarea sectorului, mai degrabă decât în profitul financiar direct.

Etajul 6

- Universul
- Spațiu comun
- Tipografia și alții

→ “Artists Club” Spațiu de socializare și evenimente cu bar/restaurant

“Artists Club”

Artists' Club (Clubul pentru Artiști) este conceput ca inima comunității culturale din cadrul Centrului Universul, situat la etajul superior, cu acces direct la o terasă. Oferă un spațiu de întâlnire accesibil, informal și primitiv pentru artiști, lucrători culturali, rezidenți și publicul larg. Prin punerea la dispoziție a unui spațiu social neutru, orientat spre comunitate, cu evenimente și activități regulate, Artists' Club răspunde unei lacune critice din infrastructura culturală a Chișinăului și consolidează rolul Universul ca hub cultural vibrant și conectat.

“Artists Club”

Utilizatori Țintă

- Artiștii rezidenți și lucrătorii de cultură
- Utilizatorii atelierelor și coworking-urilor, participanți la programe educaționale
- Artiști în vizită oaspeți internaționali
- Freelanceri profesioniști de cultură independenți
- Studenți, tineret, artiști emergenți
- Publicul general și consumatorii decultură
- Alte instituții culturale

Componente de program

1. Spațiu social – interior și exterior, pe terasă
2. Bar și bucătărie (operator HORECA) care oferă servicii de alimentație și băuturi
3. **Evenimente cultural și comunitare – conferințe, concerte mici, proiecții, întâlniri, seri de comedie, DJ sets și programe culturale informale**

Surse de venit

- Venituri din închirierea spațiului către operatorul HORECA
- Acord de partaharea profitului cu operatorul HORECA
- Taxe de închiriere a spațiului pentru evenimente externe sau ale partenerilor
- I Venituri indirecte prin creșterea participării la alte programe Universul și prin vânzarea producției artistice

Modelul operațional

Artists’ Club funcționează ca un spațiu cultural și social comun:

- Universul gestionează spațiul și stabilește regulile de acces și utilizare.
- Programul cultural și comunitar este curatoriat în colaborare între comunitatea artistică și un consiliu selectat.
- Serviciile de alimentație și băuturi sunt operate de un partener HORECA extern, selectat printr-un apel deschis.
- Artiștii și membrii comunității sunt încurajați să propună și să co-creeze evenimente într-un cadru clar și transparent.

Sustenabilitate Financiară

Artists’ Club nu este conceput ca un program orientat spre profit. Datorită operațiunilor HORECA externalizate, veniturilor din chirii și costurilor directe reduse pentru Universul, se estimează că programul va genera un surplus mic, dar constant. Acest surplus susține sustenabilitatea pe termen lung, în timp ce valoarea principală a Artists’ Club constă în consolidarea comunității, creșterea vizibilității, participarea mai activă la programe și întărirea identității Universul ca centru cultural viu.

Prezentarea Generală a Evaluării Arhitecturale Inițiale

Etajul 1	→ Recepție/ Centru de Informare și Bilete→ Cafenea→ “Muzeu”/Magazin de Artă→ Pop-up Shop(-uri) / Spații Expoziționale
Etajul 2	→ 5 Ateliere pentru Producție Specializată (e.g. Imprimare, Ceramică, Artizanat și Meșteșugărit, Hacker Space, Studioul de Fotografie)→ Oficiul Administrativ
Etajul 3	/
Etajul 4	→ 3 Spații de Producție Specializată(de exemplu: Muzică / Studioul pentru înregistrări, Atelier pentru confecționarea bijuteriilor)→ 5 Oficii + Spațiu de lucru comun+ Săli de întâlniri→ 3 Săli de clasă /Spații multifuncționale
Etajul 5	→ 6 Ateliere de Artă (6 - 12 artiști)→ 2 Ateliere de Artă Comune (până la 20 artiști) → 3 Apartamente Rezidențiale (3-10 vizitatori)
Etajul 6 - Acoperișul/Terasa	→ “Artists Club”
Anexe	→ Foaier, Bar, Garderobă → Spațiu(i)Expoziționale → Sală pentru Spectacole și Evenimente, Culise, Spațiu pentru Repetiție, depozit

Prezentarea Programului

1. Zona de intrare și Centrul Pentru Vizitatori
2. Spații pentru Producție Specializată
3. Spații Expoziționale
4. Spectacole și Evenimente
5. Oficii și Spații de Lucru Comune
6. Programe Educative și de Creșterea Capacităților
7. Ateliere pentru Artiști
8. Program Rezidențial
9. “Artists Club”
10. Comunitatea

Modele Posibile de Administrare a Centrului Universul

Modelul A:

Comunitar/ Conduc de Rezidenți

Programele și spațiile sunt gestionate în mare parte de rezidenți, colective și organizații partenere, cu o administrare centrală minimă.

Puncte Forte

- Stare de apartenență și solidaritate comunitară
- Reducerea costurilor pentru angajați
- Legitimare comunitară bine dezvoltată

Riscuri/Limitații

- Coordonare Fragmentată și calitate neomogenă
- Capacitate limitată pentru operațiuni complexe (expoziții de anvergură, spațiul de evenimente, proiecte UE)
- Dependența ridicată de munca voluntarilor, și aranjamente informale
- Risc ridicat pentru proprietar (Minister) în ceea ce privește răspundere și sustenabilitate

Modelul B:

Model Instituțional (tip Artcor)

Universul este administrat de o organizație centrală, cu o echipă permanentă numeroasă care gestionează toate programele, spațiile și serviciile.

Puncte Forte

- Răspundere și controlul operațional ridicate
- Capacitate dezvoltată pentru programe de amploare și internaționale
- Responsabilitate clară față de Minister

Riscuri/Limitații

- Costuri operaționale fixate
- Eligibilitate inițial limitată pentru fonduri UE, în cazul instituțiilor nou formate.
- Flexibilitate scăzută și adaptare lentă
- Distanțare probabilă de la necesitățile sectorului independent, reducerea stării de apartenență

Modelul C:

Model Hibrid

Universul funcționează cu o echipă centrală de coordonare, în timp ce implementarea programelor este realizată în parteneriat cu operatori și parteneri selectați din comunitate, prin acorduri transparente.

Puncte Forte

- Păstrează apartenența comunitară și participarea sectorului
- Reduce Riscuri operaționale pentru Minister
- Încurajează o administrație bine pregătită pentru un sistem complex
- Compatibilitate cu fondurile UE și modele de co-producție

Riscuri

- Necesită contracte bine definite și guvenanță
- Necesită capacitate mare de coordonare

Exemple de Modele Posibile de Administrare

Modelul A:
**Comunitar/ Conducus de
Rezidenți**

WUK, Viena, Austria

Nova Cvernovka, Bratislava, Slovakia

Modelul B:
Model Instituțional (tip Artcor)

ROG Centru, Ljubljana, Slovenia

Modelul C:
Model Hibrid

La Tabacalera, Madrid, Spania

Tabakfabrik, Linz, Austria

Pașii Cheie care Urmează

1. **Evaluare arhitecturală și inginerescă suplimentară** pentru a confirma potențialul spațial, a defini configurațiile funcționale și a stabili amploarea, etapele, calendarul și costurile lucrărilor de renovare.
2. **Decizie strategică privind modelul și conceptul centrului** de către Minister, referitoare la modelul de guvernanță și management al Universul, urmată de o prezentare publică care confirmă angajamentul strategic și oferă claritate părților interesate și partenerilor.
3. **Procesul de implicare a părților interesate și co-creare**, sprijinit de activități de dezvoltare a capacității, precum conferințe și ateliere care prezintă cele mai bune practici europene în gestionarea centrelor culturale multifuncționale.